

Når Koranen bliver levende

Indhold

Introduktion / Til lærerne 3

Når Koranen bliver levende 4

Mål for pensum 4

Introduktion / Til eleverne 5

Koranen, sunna og hadith 6

Iman, ibadat og muamalat 6

Religionen i hverdagen 6

Koranen 7

Fra læderlap og dromedarknogle til hellig bog 8

Koen, Elefanten og Den rene Tro 9

År 0 10

OPGAVER 11

1. De fem søjler 11

2. Muhammed som moralsk forbillede 15

3. Kønsroller og ægteskab 16

4. Tørklæde og tildækning 18

5. Halal og haram 20

6. Ung på den muslimske måde? 22

7. Demokrati og islam 23

Litteraturliste 26

Fotokilder 26

Bestilling 26

© Nationalmuseet 2012

Tekst:
Gitte Engholm
Kristian Frisk

Fotos:
Gitte Engholm
David Christensen

Faglig konsulent:
Jean Butler

Tak til:
Aiysha Abu-Laban
Cand.mag. i
Nærorientalsk Arkæologi
for kritiske kommentarer

Til lærerne

Introduktion

Nationalmuseet har flere undervisningstilbud om islam. Det ene er undervisningsforløbet "Islam i dag", som foregår på Nationalmuseet. De to andre er digitale tilbud: hjemmesiden "Islam på Nationalmuseet" og nærværende materiale "Når Koranen bliver levende".

I undervisningstilbuddet "Islam i dag" bliver eleverne undervist, dels i et særligt lokale indrettet med et stort antal rekvisitter og dragter, dels i museets udstillinger. I udstillingerne vil eleverne stifte bekendtskab med genstande fra forskellige verdensdele og historiske perioder, som viser i hvor forskellige kulturelle kontekster, man kan møde islam. I "Islam i dag" forholder eleverne sig til muslimsk selvforståelse i en nutidig, europæisk kontekst.

På hjemmesiden "Islam på Nationalmuseet" tages eleverne med på opdagelse bag Etnografisk Samlings lukkede døre. Hjemmesiden viser genstande, som ikke er udstillet på museet. Genstandene lader eleverne stifte bekendtskab med islam især igennem historisk viden om Mellemøsten.

Dette materiale, "Når Koranen bliver levende", kan både bruges uafhængigt og i samspil med Nationalmuseets andre to undervisningstilbud om islam.

Islams fem søjler

Indisk plakat købt i Zanzibar. Illustrerer islams fem søjler. Man skal sige trosbekendelsen, bede fem gange om dagen, give penge eller gaver til de fattige, faste i måneden ramadan og én gang i livet rejse på pilgrimstur til Mekka, hvis man har råd. Gengivet med tilladelse fra Universitetet i Bergen.

1

Trosbekendelsen

2

Bønner

3

Almissen

4

Fasten

5

Valfarten

Når Koranen bliver levende

Undervisningsmaterialet "Når Koranen bliver levende" består af et bredt udvalg af tekster, lyd og billeder, der præsenterer eleverne for forskellige holdninger til et udvalg af temaer eller problemstillinger ved livet som muslim. Temaerne dækker ikke alle områder af det omfattende emne islam, men er udvalgt, fordi de er aktuelle i den offentlige debat i Danmark. Arbejdet med materialet kan således give indsigt i emnet ved at præsentere forskellige synspunkter, der gør sig gældende i den fortløbende debat om, hvordan islam kan fortolkes. Eleverne får herved mulighed for at danne sig deres egen mening og forholde sig kritisk til emnet.

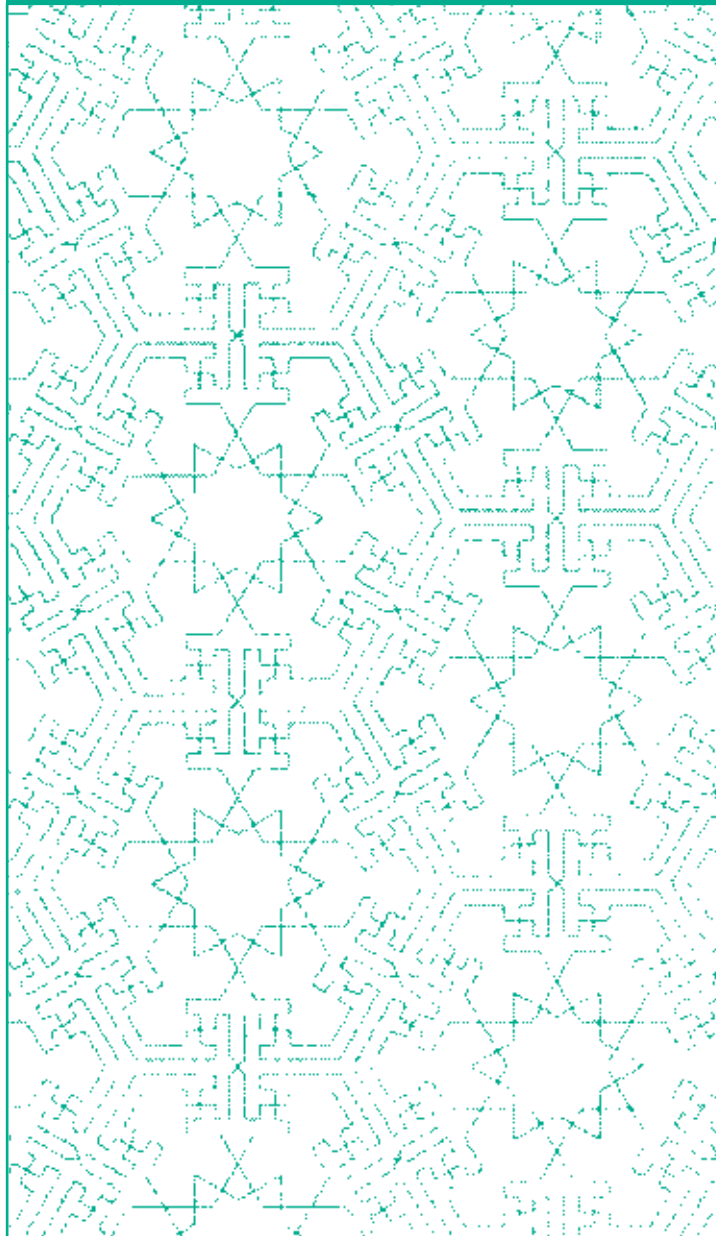
For at give eleverne et indblik i centrale elementer af religionen, men undgå en essentialiseret fremstilling, har materialet en socialkonstruktivistisk tilgang til emnet islam. Det vil sige, at Koranen ikke ses som eneste kilde til forståelsen af livet som muslim, men at religionen islam forstås som en praksis, der til stadighed forhandles i en konkret kontekst og i et socialt fællesskab. Derfor bliver eleverne præsenteret for divergerende synspunkter om islam gennem tekster, lyd og billeder, der alle indgår i en nutidig, dansk kontekst.

Eleverne introduceres også til Koranen som kilde, da den spiller en afgørende rolle for fortolkningen af islam, også blandt muslimske modernister. Det kan anses som et nyttigt pædagogisk greb, at eleverne selv oplever det vanskelige i at fortolke Koranen. Dens ordlyd kan indimellem være kryptisk, og der er passager, der er formuleret i så generelle vendinger, at deres præcise betydning bliver uklar. Desuden er der passager, som direkte modsiger andre passager i Koranen. At Koranen nødvendigvis må fortolkes for at give mening, sætter fokus på skriftkloge muslimske lærdes vejledende rolle og kan være med til at vise eleverne, hvorledes disse aktørers indflydelse på troens retningslinjer udmøntes i praksis.

Når man i forbindelse med det nærværende undervisningsmateriale benytter sig af Kåre Bluitgens "Koranen kommenteret", er det vigtigt at påpege, at denne Koran adskiller sig fra en klassisk arabisk koran. I Kåre Bluitgens udgave er Koranen ikke bare oversat og kommenteret, men rækkefølgen af Koranens *sura*, dvs. kapitler, er ændret, alt sammen for at lette læsningen og forståelsen. På grund af ændringerne opfattes Kåre Bluitgens udgave af nogle muslimer ikke som en koran, men som en bog på linje med andre formidlende bøger. Muslimer opfatter Koranen som Guds ord og derfor ufejlbarlig.

Mål for pensum

"Når Koranen bliver levende" opfylder flere mål for undervisningen i faget religion for gymnasiet samt kristendomskundskab på folkeskolens ældste klassetrin. Materialets socialkonstruktivistiske ramme lader eleverne forholde sig til sammenhængen mellem religion, kultur og samfund, hvilket er en gennemgående målsætning for undervisningen både i folkeskolen og gymnasiet. De divergerende synspunkter og positioner, der kommer til udtryk i materialet, bidrager til elevernes analyse og forståelse af religiøse og sekulære traditioners indflydelse på egen og andres holdninger og livsforståelse.

Til eleverne

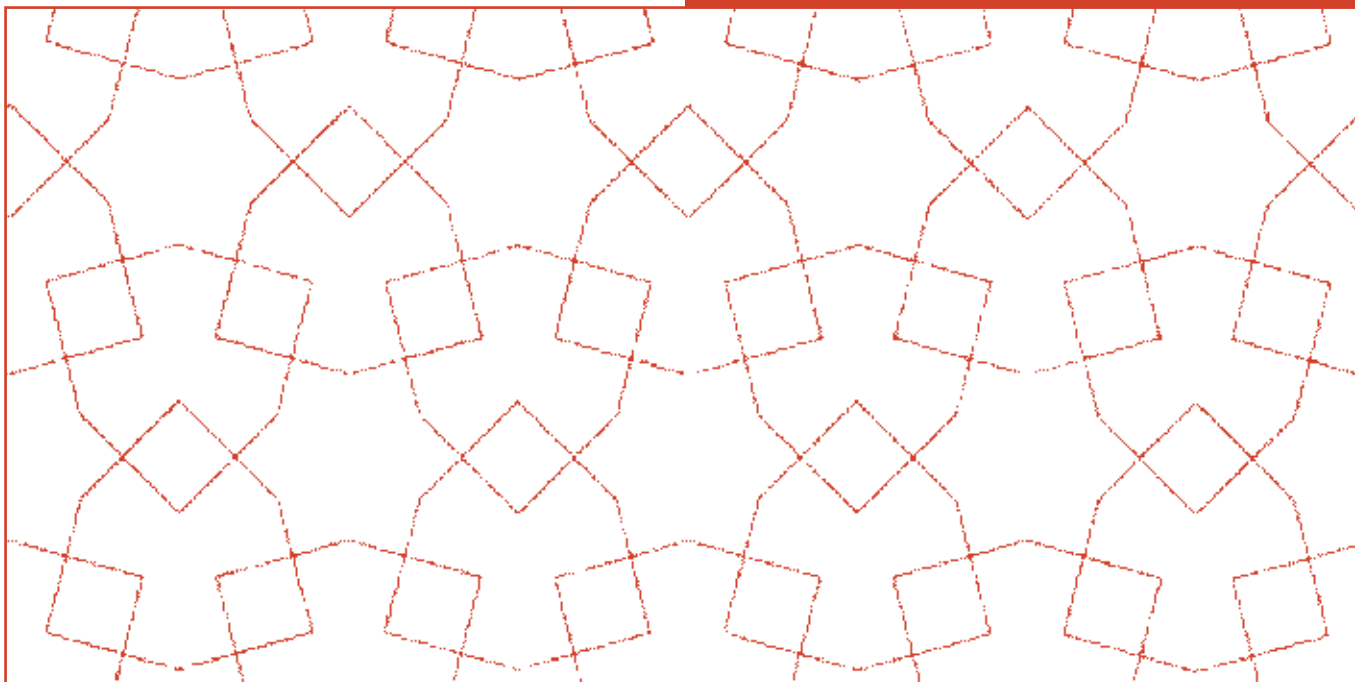
Introduktion

Herunder kan I læse en kort introduktion til Koranen og nogle af de vigtige elementer i religionen islam. Derefter følger opgaverne, der er delt ind i syv temaer, som er aktuelle i den offentlige debat i Danmark. I skal bruge Kåre Bluitgens "Koranen kommenteret", som I fik udleveret på Nationalmuseet, til at søge svar på, hvordan Koranen behandler de udvalgte temaer. Herefter skal I bruge de udvalgte tekster, tv- og radioprogrammer til at undersøge, hvordan de aktuelle temaer diskuteres, forstås og fortolkes af politikere og debattører med eller uden muslimsk baggrund.

Koranen er en vigtig kilde til at forstå islam, men selvom Koranen af muslimer betragtes som en hellig bog, der kan give svar på alle livets spørgsmål, ville det være for enkelt bare at sætte lighedstegn mellem skriften og religionen. På samme måde ville mennesker, der beken-der sig til kristendommen, næppe mene, at de alene kunne forstås på baggrund af læsning af Biblen. Religion er levende og skabes af de mennesker, der regner sig for religionens tilhængere, når de fortolker den og indretter deres liv efter den. Selvom de hellige skrifter udgør en vigtig kilde, er der altså ikke en lige linje fra teksternes ordlyd til menneskers adfærd og levevis. I praksis har livet som muslim forandret sig over tid, og dette liv ser også forskelligt ud, alt efter om en muslim lever i Pakistan, Ægypten eller Danmark. Ikke desto mindre er Koranen en af de vigtigste referencerammer for alle muslimer i verden, når det diskuteres, hvordan man bør leve og indrette livet som muslim, for Koranen opfattes af muslimer som Guds ufejlbarlige ord og vejledning til menneskene. At Koranen kan være vanskelig at forstå for mennesker, opfattes af muslimer som værende et udtryk for menneskets begrænsning og utilstrækkelighed, snarere end udtryk for Koranens eller rettere Guds ufuldstændighed. Nogle vil derfor mene, at det er unødvendigt at ændre på Koranen, som det er tilfældet i Kåre Bluitgens "Koranen kommenteret". Intentionen med Kåre Bluitgens oversættelse og kommenterede udgave har ikke desto mindre været at gøre Koranen nemmere tilgængelig.

Geometrisk mønster

Generelt hersker der billedforbud inden for Islam, selvom det ikke findes i Koranen. Det betyder, at der ikke må bruges billeder af mennesker eller dyr til fx udsmykning. I stedet bruger man kalligrafiske gengivelser af Koran-citater og geometriske mønstre.

Koranen, sunna og hadith

I Koranen er der forholdsvis få direkte anvisninger på, hvordan en muslim bør leve. Derfor spiller profeten Muhammeds *sunna* en afgørende rolle for muslimsk etik. *Sunna* betyder sædvane, og overleveringerne om, hvad Muhammed har sagt og gjort, er blevet samlet som supplement til Koranen i de såkaldte *hadith*-samlinger, som er samlebetegnelsen for overleveringerne om Muhammeds levevis. Der er imidlertid stor variation i fortolkningerne af *sunna*, ligesom der er det i fortolkningerne af Koranen både historisk, kulturelt og individuelt blandt muslimer.

Iman, ibadat og muamalat

Der er mange måder at være muslim på, men at være muslim i traditionel religiøs forstand indebærer, at man vedkender sig troen på den eneste sande gud, Allah, på Allahs profeter, den sidste profet Muhammed, på englene, dommedag og forudbestemmelsen. I islam bliver troen betegnet *iman* (se evt. Kåre Bluitgens "Koranen kommenteret" side 38, note 18). For mange muslimer er islam et system til at forstå tilværelsen med, men også et system, der kan give retningslinjer for, hvordan man bør opføre sig i alle livets forhold. At være muslim er altså ikke bare noget, man er, men i højeste grad noget man gør. Derfor er begreberne *ibadat* og *muamalat* også centrale for muslimer. *Ibadat* betegner de religiøse ritualer og pligter (som fx rituel renhed og de fem søjler), mens *muamalat* vedrører sociale, politiske, økonomiske og praktiske forhold og handlinger i dagligdagen. I praksis er det imidlertid svært at adskille *iman*, *ibadat* og *muamalat*.

Religionen i hverdagen

Mange muslimer finder retningslinjer for tro, etik og handling i Koranen. Flere steder i Koranen står der, at mennesket skal gøre det, der er kendt som værende godt, og undgå det, der er kendt som værende forkasteligt. Koranen indeholder også en række af de centrale, etiske holdepunkter i islam, hvor bøn, fattigdomshjælp og underkastelse for Gud regnes som påbud, mens hasardspil, renter og utroskab regnes som forbud.

Det er muslimske lærde *ulamaer*, der omformer religionens bud til praktiske anvisninger. Anvisningerne kan angå dagligdags problemer eller kan tage form af en stillingtagen til mere generelle spørgsmål. *Ulamaerne* udgør ikke et formelt islamisk præsteskab, som de ellers indimellem kaldes i medierne. Deres status er juridisk set uformel, men alligevel har de via deres store indsigt i skrifterne stor indflydelse på muslimers liv. I Saudi-Arabien, hvor en meget fundamentalistisk fortolkning af islam er grundlaget for samfundslivet, finder vi fx tv-programmet "Religionen i hverdagen", hvor muslimer kan stille spørgsmål til deres vejledere. En kvinde spørger fx: "Må jeg tage medicin med alkohol?" En ung mand vil vide, om det er i orden at praktisere faldskærmsudspring. Læs mere i Martin Krasnik: "De retfærdige. En islamisk stafet", 2005. Internettet spiller også en stor rolle i dag. Her blogges, udsendes YouTube film og føres debat mellem muslimer om livet som muslim.

Koranen

Koranen er et historisk dokument, der afspejler politiske, religiøse og sociale forhold i et samfund på Den Arabiske Halvø i 600-tallet. Blandt muslimer opfattes Koranen imidlertid som en hellig bog og Allahs egne åbenbarede ord, der er givet videre til hans sendebud Muhammed via ærkeenglen Gabriel. Koranen er udgangspunktet for en milliard muslimers liv, og den tjener til vejledning i den enkeltes liv og ligger, sammen med profeten Muhammeds *sunna*, til grund for det islamiske rets- og lovsystem – sharia. Sharia betyder egentlig "vejen til drikkekilden" og har sin rod i et beduinsamfund, hvor det var livsnødvendigt at kende vejen til kilden i oasen. Hvis beduinen og karavanen for vild, kunne det koste livet.

Centralt i islam står respekten for Koranen. Som troende skal man være ren i sin omgang med Koranen både i overført og helt konkret forstand. Man vasker sig, inden man rører ved eller læser i Koranen, den holdes over bæltstedet og må ikke placeres på det bare gulv. Ikke-troende må i princippet ikke røre ved en koran. Ordet koran, på arabisk *al-Qur'an*, betyder "at læse" eller "at læse højt" i betydningen at recitere. Muslimer opfatter det som fortjenstfuldt at kunne recitere passager af Koranen og for, ud over i sig selv at være en spirituel handling, at være en vigtig del af de religiøse handlinger.

Hærførerdragt

Bomuldsstof, horn og skind, rum 155, Nationalmuseet. Små afskrifter af Koranen opfattedes især i Afrika som kraftfulde amuletter, som kunne beskytte både mod "onde øjne" og anden ondskab og uheld. En amulet er en genstand, der formodes at være ladet med magisk kraft, så den kan beskytte mod onde kræfter. Den kan bæres skjult eller synligt. Dragten har tilhørt en hærfører fra folket Asante, Ghana. Asantefolket i Ghana, Afrika, omkring 1850.

Feltflaske

Læder, fløjel med guld og sølvbroderi, rum 156, Nationalmuseet. Koranen er også grundlaget for sharia – "vejen til drikkekilden", som er det islamiske rets- og lovsystem. For nomader i ørkenen var det livsnødvendigt at kende vejen til drikkekilden. Det Tyrkiske Rige, før 1753.

Fra læderlap og dromedarknogle til hellig bog

Muslimer betragter Koranen som Allahs ord dikteret på arabisk til profeten Muhammed. Ifølge islamisk tradition modtog Muhammed sine åbenbaringer fra ca. 610 til 632, mens det var kaliffen Uthman, der fra ca. 652 fik samlet, redigeret og nedskrevet åbenbaringerne. Indtil da var nogle af åbenbaringerne nedskrevet på alt fra tynde sten, læderlapper og palmeblade til dromedarers knogler, men de fleste blev bevaret i erindringen og overleveret mundtligt af muslimer i flere generationer efter profeten Muhammeds død i 632.

Koranen har sat og sætter sit præg på kulturen, litteraturen, dagligdagens sprog og måden, hvorpå muslimer handler over for hinanden og over for folk uden for det religiøse fællesskab. Foruden Koranen bygger den islamiske sharialov som nævnt også på Muhammeds *sunna*, hans sædvane, som den er kendt fra en række overleverede traditioner, *hadith*. *Haditherne* er mundtligt overleverede vidneberetninger om, hvad navngivne personer har oplevet Muhammed gøre. De blev skrevet ned omkring 200 år efter Muhammeds død.

Skår med dromedar

Rum 321, Nationalmuseet.

Muhammeds første åbenbaringer blev nedskrevet på alt fra tynde sten og læderlapper til dromedarers knogler. Først omkring 652 fik kaliffen Uthman ibn Affan samlet og redigeret åbenbaringerne under ledelse af Muhammeds sekretær. Syrien, byen Hama, omkring 1200-tallet.

Koranblad

Kap. 22, v. 72-8, papir,

Nationalmuseet. Koranen regnes af muslimer for at være Guds, Allahs, ord dikteret til ærkeenglen Gabriel, som åbenbarede dem for Muhammed.

Koranen er skrevet på arabisk, her i en skrifttype kaldet *kufi*.

Ægypten, 800-950.

Koen, Elefanten og Den rene Tro

Koranen er bygget op af 114 *suraer* (kapitler), der hver består af et antal *ayat* (vers). I Koranen står de længste *suraer* først, fx *sura* 2 (91 i Kåre Bluitgens "Koranen kommenteret") på 286 vers, mens *sura* 114 (7 i "Koranen kommenteret") på kun tre korte vers står sidst. Der er dog afvigelser, fx er den første *sura* kun på få linjer. I Kåre Bluitgens kommenterede oversættelse er rækkefølgen ændret, så de 114 *suraer* bliver præsenteret i en tilnærmet kronologi, og i resten af dette materiale henvises til Kåre Bluitgens nummerering af *suraerne*. Dette er gjort for at lette forståelsen af Koranen som historisk tekst og for at tydeliggøre udviklingen i Muhammeds åbenbaringer. Der er nemlig væsentlig forskel på de første åbenbaringer, Muhammed fik og videregav i Mekka, og de sidste, han fik i Medina. I Mekka var Muhammed søgende, og indholdet omhandler især det hinsidige og de religiøse aspekter som Allahs enhed, barmhjertighed og almagt, som man må underkaste sig, hvis man vil klare dommedag og regnskabets time. Åbenbaringerne fra Medina handler om opbygningen af det muslimske samfund og om religiøse påbud for livet som troende muslim. Denne udvikling i Koranens tekst spejler forandringerne i Muhammeds eget liv fra relativ ung og søgende til familieøverste, religiøst overhoved, statsmand og hærfører.

Hver *sura* kaldes ved et karakteristisk ord i teksten fx Koen (*sura* 91), Kvinderne (*sura* 99), Maria (*sura* 99), Elefanten (*sura* 22) og Den rene Tro (*sura* 10). Koranen er skrevet på et poetisk arabisk, der aldrig har været hverdagsprog, men som for eftertiden fremstår som et særligt religiøst eller rituelt sprog. Koranen reciteres i forbindelse med ritualer altid på arabisk, og det koraniske arabisk er for muslimer synonymt med Guds tale. Muslimer reciterer altså ikke ord om Gud, men af Gud. Man behøver dog ikke at kunne arabisk for at være muslim.

Muhammed

Han blev født i Mekka omkring 570, hvor han levede indtil sin udrejse (*hijra*) til Medina med sine tilhængere i 622. År 622 udgør "år 0" i islamisk tidsregning, da man her for første gang skelnede mellem muslimer og ikke-muslimer.

År 0

På grund af forfølgelser, og ifølge Muhammed selv på Guds befaling, forlod Muhammed i 622 Mekka og rejste til byen Medina med en af sine støtter, Abu Bakr, hvis datter Aisha senere blev gift med Muhammed. Denne udvandring kaldes *hijra* og er udgangspunktet for den muslimske tidsregning. År 2012 er i den muslimske kalender således 1433 A.H. "anno hijra", dvs. 1433 år efter udvandringen. Udvandringen lagde grund for skabelsen af et fælles islamisk trossamfund, kaldet *umma*, med Muhammed som leder. Efter udvandringen voksede mængden af Muhammeds tilhængere, og i 630 erobrede de Mekka. I dag bruger de fleste muslimer over hele verden af praktiske grunde hovedsaglig kristen tidsregning.

Efter Muhammeds død i 632 splittedes islam i de to retninger sunni og shia, som hver havde deres opfattelse af, hvem der kunne være Muhammeds efterfølger. Sunni kommer af ordet *sunna* (sædvane) og ifølge sunnimuslimer kan enhver overtage Muhammeds rolle som leder af det islamiske samfund, *umma*, når blot lederen, kaldet *kaliffen*, "stedfortræderen", følger Koranens anvisninger og Muhammeds sædvane, *sunna*, som optegnet i *hadith*-beretningerne om Muhammeds liv og levned.

Blandt shiamuslimer kan kun efterkommere af Muhammed gennem hans datter Fatima og hans fætter Ali fungere som islams religiøse ledere. 10-15 % af verdens muslimer tilhører shiaretningen. Iran har som det eneste land i verden shiaislam som officiel religion.

Fatimas hånd

Amulet af sølv, Nationalmuseet.

I Mellemspøgen er Fatimas hånd en almindelig amulet, der kan bringe lykke eller afværge ondt. Nogle mener, at håndens fem fingre symboliserer islams fem søjler.

Blandt shiamuslimer symboliserer tommelfingeren Muhammed, pegefingeren hans datter Fatima, langfingeren hendes mand Ali, ringfingeren og lillefingeren deres børn Hassan og Hussain.

Tilsammen kaldet "den hellige familie".

For shiamuslimer bør kun efterkommere af den hellige familie være øverste ledere af det muslimske samfund. Algeriet, før 1847.

OPGAVER

I kan nu arbejde med nogle af de syv temaer herunder, enten alene eller i grupper. Det anbefales, at alle begynder med tema 1 om "De fem søjler" og derefter vælger endnu et af emnerne, så alle arbejder med to temaer. Det er en fordel at have læst introduktionen til Koranen enten i dette materiale eller i indledningen til Kåre Bluitgens kommenterede oversættelse. Det anbefales, at I også læser noterne til de udvalgte *suraer* og vers.

Læs teksterne, og besvar spørgsmålene. Når I arbejder med teksterne, bør I både analysere indholdet af teksten og forholde jer kildekritisk til den: Hvem har udtalt sig og i hvilken sammenhæng? Afsenderen af budskabet har en hensigt med sit budskab, og personen repræsenterer en institution, en avis eller en anden instans, der indtager en bestemt position i debatterne. Tænk derfor over, om personen, der har udtalt sig, selv er muslim, evt. konvertit, er journalist, debattør eller politiker og diskuter, hvordan det påvirker de synspunkter, der fremsættes.

1

De fem søjler

De fem søjler udgør en form for grundprincipper for muslimsk praksis. De fem søjler består af trosbekendelsen (*al-shahada*), bønnen (*al-salat*), almissen (*al-zakat*), fasten (*al-sawm*) og valfarten til Mekka (*al-hadjj*).

1. Trosbekendelsen (*al-shahada*)

"Der er ingen Gud uden Gud, og Muhammed er hans sendebud" (*sura* 50, 34 + note 22). I trosbekendelsen bekræfter muslimen islams kernepunkter, at der kun er én Gud, og at Muhammed er Hans profet. Trosbekendelsen har derfor en stor betydning i muslimske ritualer og fremsiges da også flere gange under bønnen. Eksempelvis foregår konvertering til islam traditionelt ved, at konvertitten siger trosbekendelsen på arabisk med oprigtighed og over for to muslimske vidner. I nogle kulturer er der tradition for at hviske trosbekendelsen i det nyfødte barns øre, selvom om muslimer almindeligvis regner en nyfødt for muslim af natur. Trosbekendelsen ses endvidere som dekoration på bygninger, dokumenter og tøj, fx bryllupssløret.

Moskelampe

Glas, dekoreret med farvet emalje samt forgyldning, ikke udstillet, Nationalmuseet. Alle moskeer har en *mihrab* – en niche eller en flise i væggen, der viser retningen mod Mekka. Der er også en *minbar* – en slags prædikestol. Her står imamen under fredagsbønnen, som er ugens vigtigste fællesbøn. Moskeen og dens udstyr er ikke udsmykket med billeder pga. det religiøse billedforbud. I stedet bruges geometriske mønstre og kalligrafisk skrift til udsmykning. Kairo, Ægypten, omkring 1344.

1

De fem søjler – fortsat

2. Bønnen (*al-salat*)

Bønnen gennemføres ideelt fem gange om dagen. Før bønnen renser man sig (*wudu*) ved at vaske ansigt, hænder og fødder (fx *sura* 114, vers 8). Selve bønnen består af en række stående, knælende og faldende bevægelser og fremsigelse af bestemte citater fra Koranen (fx *sura* 80, vers 116). Man kan som muslim bede alene, men der er større belønning i at afholde bønnen sammen med andre. Særligt fredagsbønnen ved middagstid anses for at være en vigtig social begivenhed for muslimer, hvor man mødes i moskéen til bøn. Den bedende vender ansigtet mod Mekka, hvor den hellige sten i kabaen befinder sig (*sura* 91, vers 139). En *mu'adhdhin* kalder til bøn ved at råbe ud over land og by, i vore dage ofte suppleret af højttaleranlæg for at overdøve storbyens larm (se *sura* 94, vers 9 + note 5):

Gud er størst

- 4 gange

Jeg bevidner, der er ingen anden gud end Gud

- 2 gange

Jeg bevidner, Muhammed er Guds profet

- 2 gange

Kom til bøn

- 2 gange

Kom til frelse (el. fremgang)

- 2 gange

Gud er størst

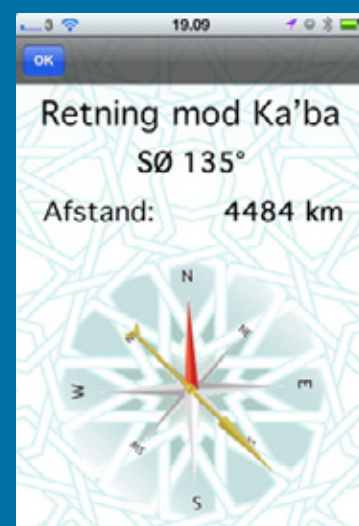
- 2 gange

Der er ingen anden gud end Gud

- 1 gang

3. Almissen (*al-zakat*)

Almissen er en form for skat, der betales til nødlidende. De lærde har på baggrund af Koranen, profetens *sunna* og århundrede lang tradition udviklet meget nøje regler for, hvor meget den enkelte muslim bør betale om året og til hvem. *Zakat al-fitr* er betegnelsen på almissen i forbindelse med afslutningen på fastemånedens ramadan (*sura* 91, vers 181-83 + noter 187-196).

Bedekompas

Når man skal bede, foregår det i retning mod byen Mekka. Et kompas er derfor nødvendigt for muslimer overalt i verden, men mange bruger i dag apps til mobilen.

1

De fem søjler – fortsat

4. Fasten (*al-sawm*)

I islam er det at faste en rituel renselse, som kan finde sted både i og uden for ramadanen. Ramadan er navnet på den niende måned i den islamiske månekalender, og det er netop i dén måned, at muslimer faster. Ramadanen varer 29 eller 30 dage, hvori muslimer ikke må spise, drikke, ryge eller dyrke sex i tidsrummet fra daggry til solnedgang. Syge, ældre, handicappede og små børn er dog undtaget reglerne for faste, ligesom gravide og menstruerende kvinder også er det. Der er faste rammer for fasten, men reglerne kan variere kulturelt, individuelt og efter fortolkninger i de forskellige muslimske lande. Ramadanen er ikke kun en fastemåned, men også en festmåned, som afsluttes med en stor fest *id al-fitr*. Ramadanen begrundes i Koranens *sura* 91, vers 181, hvori Muhammed modtager Guds åbenbaring – altså selve Koranen – under faste.

5. Valfarten (*al-hadjj*)

Hvis det er muligt, skal en muslim, mand såvel som kvinde, drage på pilgrimsfærd til Mekka én gang i sit liv. Mekka er Muhammeds fødeby, det var her han fik sine første åbenbaringer og bragte dem videre til folk omkring sig i det første muslimske fællesskab, og så er Mekka if. Koranen stedet for verdens begyndelse (*sura* 91, vers 192-3). Valfarten er en pilgrimsfærd, der afholdes hvert år fra den 8. til den 12. *Dhu al-hidjdja*, som er navnet på den sidste måned i det islamiske måneår.

De fem søjler fortæller os noget om de mest centrale, religiøse ritualer og pligter (*ibadat*) i islam. I Koranen, *sunna* og i de lærdes forskellige fortolkninger løber imidlertid den gennemgående røde tråd, at islam ikke kun dækker det rituelle, men også det økonomiske, sociale og politiske liv (*muamalat*). Siden omkring 800-tallet har retslærde muslimer bidraget til at udvikle et komplekst sæt af regler for det offentlige liv, og disse regler udgør en central del af den islamiske sharialov. Hvad der opfattes som pligthandlinger, prisværdige handlinger, ligegyldige handlinger, forkastelige handlinger og forbudte handlinger er dog ikke ens for alle muslimer, men er derimod til konstant forhandling og debat.

Vandbækken

Fra Stormogulens hof, 1800-tallet, Indien. Fremstillet af zinklegering og sølv. Nationalmuseet. Før bønner skal man vaske sine hænder, fødder, albuer, ansigt og ører. I moskeerne kan man finde vandbassiner til at vaske sig i, hjemme kan man bruge et vandfad.

Opgave 1

TROSBEKENDELSE OG KONVERTERING

Trosbekendelsen er central, når en mand eller kvinde vælger at konvertere til islam (*sura* 50, 34 + note 22). Med udgangspunkt i nedenstående tv-program og artikel kan I diskutere, hvad der kan få mennesker til at skifte den ene religion ud med den anden, og hvordan omverdenen ser på dette?

I DR2-programmet "De omvendte" (1:8) diskuterer den muslimske konvertit Bettina Meisner med den kristne konvertit Massoud Fourouzandeh:
<http://www.dr.dk/DR2/D/De%20omvendte/20100329121056.htm>

Konvertering i religionsvidenskabeligt perspektiv i "Gads Religionsleksikon":
<http://leksikon.religion.dk/word.htm?w=konversion>

1

De fem søjler – fortsat

Opgave 2

RELIGION I DET OFFENTLIGE RUM

I Danmark har der været debat om, hvorvidt staten og borgere skal acceptere den muslimske bøn på offentlige steder. Politikere, kommentatorer, religiøse repræsentanter og mange andre har deltaget i denne diskussion omkring kaffebordet, på arbejdspladen og i medierne.

Hvordan ser de forskellige aktører på bøn i det offentlige rum, og hvordan argumenterer de for deres sag? Diskuter selv, om der skal være forskel på, hvor og for hvem man kan tillade bøn og bederum – fx i folkeskolen og på hospitaler? Fastemånedens ramadan har ligeledes været genstand for diskussion. I skoledebatter indtager nogle lærere og skoleledere den holdning, at der kan og bør tages hensyn til elever, der overholder ramadanen og faster om dagen, mens andre mener, at fasten går ud over elevernes sundhed og evne til at koncentrere sig og få fuldt udbytte af undervisningen.

Tidligere undervisningsminister Bertel Haarder (V) er positivt indstillet over for både muslimsk og kristen bøn i folkeskolen, men ikke alle er enige.

Kristeligt Dagblad 20. februar 2009:

<http://www.kristeligt-dagblad.dk/artikel/314439>:

Kirke---tro---Haarder-aaben-over-for-muslimsk-boen-i-folkeskolen?all=1

Foreningen Muslimer i Dialog ser positivt på oprettelsen af et bederum på Rigshospitalet i 2006:

<http://www.m-i-d.dk/default.asp?id=112&side=artikler>

Kathrine Lilleør skriver om "*Ramadanens sultne børn og en undervisningsminister*" i Berlingske Tidende 7. august 2010: <http://kathrine.blogs.berlingske.dk/2010/08/07/ramadanens-sultne-b%C3%B8rn-og-en-undervisningsminister/>

Animeret introduktion til børn, der skal lære den muslimske bøn:

<http://www.youtube.com/watch?v=QsGEWn21mL8>

Bedetæppe

har en stiliseret gengivelse af den bedeniche, *mihrab*, som i moskéen viser retningen mod Mekka. Det er sådan set ikke Mekka, der er fokus for bønnen, men *kabaen* (den sorte terning) i Mekka, som ifølge Koranen er det ældste monoteistiske bedehus, opført af Abraham.

Opgave 3

FASTE FOR FRELSE ELLER FATTIGE?

Hvordan betoner muslimer i dag fastens betydning? Opfattes fasten som en åndelig og reflektiv pause i en stresset og materialistisk verden, en tilkendegivelse af solidaritet med verdens fattige og sultne eller som et ønske om at følge Muhammeds sædvane? Hvad siger Koranen (*sura* 91, vers 183 + noter)? Læs Koranens ordlyd og diskuter de forskellige opfattelser af fasten med udgangspunkt i nedenstående artikler og radioklip.

Omar Shah: "Ramadan er tid til tanker", i Information 5. november 2002: <http://www.information.dk/74808>

Aminah Tønnesens artikel om faste under ramadan på religion.dk: <http://www.religion.dk/artikel/380036:Synspunkt---Ramadanen-var-en-berigende-maaned>

I P1's tema om "Islams ansigter" kan man høre muslimer fortælle om fasten, ramadan: http://www.dr.dk/P1/p1_temaer/Islamsansigter/Klip-samling/20051222111207.htm

2

Muhammed som moralsk forbillede

Det er ikke kun Koranens påbud og forbud, som udgør et etisk handlingsfundament for muslimer. Profeten Muhammed udgør også et moralsk forbillede. I *sura* 102, vers 21 står: "I Guds sendebud har I nu fået et herligt forbillede for den, der håber på Gud og Den Sidste Dag og flittigt ihukommer Gud."

Koranen indeholder forholdsvis få direkte anvisninger på, hvordan en god muslim bør leve. Derfor spiller profeten Muhammeds *sunna*, som betyder sædvane, en afgørende rolle for muslimsk etik. *Sunna* er samlebetegnelsen for overleveringerne om Muhammeds levevis. Overleveringerne om Muhammeds sædvane er samlet i de såkaldte *hadith*-samlinger. Der er stor variation i fortolkningen af *sunna* og Koranen, både historisk, kulturelt og individuelt.

Et eksempel på muslimers debat om Muhammeds sædvane er de forskellige synspunkter, der findes blandt muslimer, om, hvorvidt mænd bør have skæg for at være "en god muslim". Ifølge *hadith*-litteraturen havde profeten Muhammed skæg. I dag lader mange muslimske mænd derfor skægget gro for at ligne profeten og for at markere deres muslimske tilhørsforhold. Det er dog forskelligt, om det store skæg bliver betragtet som en pligt eller et valg. Taleban-styret i Afghanistan påbød eksempelvis mændene at lade skægget gro, mens muslimske mænd i fx Istanbul gerne finder barberkniven frem (se *sura* 101, vers 7 + note 9).

Lerskål med malet dekoration under gullig blyglasur, rum 321, Nationalmuseet. Kvinden sidder mellem blomster, som i en have. I hånden holder hun et drikkekrus, og bag hende står en flaske. Måske er motivet en illustration af de skønne kvinder, der venter i den 7. himmel, Paradisets Have. Generelt er der forbud mod at afbilde levende væsner inden for islam, men fra tidlig tid findes undtagelser især inden for shiaislam. Syrien, byen Hama, omkring 1200-tallet.

Bedekrans med 99 perler af ler fra Kerbala-sletten, hvor imam Hussain (Fatimas søn) blev dræbt. Nationalmuseet. I islam bruges bl.a. recitationer for at ære Gud. For at sikre sig det rette antal af recitationer bruges bønnekæder, svarende til katolske rosenkranse, med 33 eller 99 perler. For hver perle siges en kort sætning, fx *Alhamdulillah* ("Æret være Gud") eller ét af Guds 99 tilnavne. Irak, byen Kerbala, før 1765.

Opgave 1 PROFETENS SKÆG

Diskussionen om skægget finder både sted blandt muslimer og ikke-muslimer. Det centrale spørgsmål synes at være, hvem der må bestemme hvad i samfundet. Er det op til de muslimske lærde, den enkelte muslim selv eller politikerne i et land at afgøre, hvordan man må udtrykke sit religiøse tilhørsforhold – fx gennem et langt skæg? Hvordan kan de to nedenstående artikler betragtes som en del af denne debat i Danmark?

Den danske konvertit Aminah Tønnesen svarer på religion.dk på, om skægget er en pligt eller et valg for muslimske mænd:

<http://www.religion.dk/artikel/366867:Spoerg-om-islam--Er-det-en-synd-at-barbere-sit-skaeg>

Ekstra Bladets artikel fra 1. maj 2008 om Dansk Folkeparti, der vil forbyde "det muslimske skæg" på samme måde som "det muslimske tørklæde":

<http://ekstrabladet.dk/nyheder/politik/article1002475.ece>

3

Kønsroller og ægteskab

Som i de fleste andre religiøse skrifter henvender Koranen sig primært til manden, mens kvindens position, pligter og rettigheder er mere indirekte beskrevet. Dog får kvinderne særlig opmærksomhed i *sura* 99, vers 4 (om polygami), *sura* 99, vers 12 + 23 (om arveret), *sura* 99, vers 24 (om medgift), *sura* 99, vers 28 (om prostitution og slaveri), *sura* 99, vers 38 (manden står over kvinden), men forholdet mellem mænd og kvinder er ikke beskrevet entydigt, hverken i Koranen eller i *sunna*.

I Koranen står det imidlertid klart, at Allah har skabt mennesket som mand og kvinde (*sura* 112, vers 13), for at de kan danne en familie og få børn. Mand og kvinde bliver anset som væsensforskellige, men dog som skabt af det samme stof. Derfor passer manden og kvinden sammen i alle livets forhold, hvor de supplerer hinanden intellektuelt, åndeligt, fysisk, seksuelt og praktisk. Ægteskabet er derfor af muslimer blevet set som en afspejling af Guds orden. Samtidig var og er ægteskabet en praktisk institution i de traditionelle, arabiske samfund, på samme måde som i Danmark.

Blandt muslimer betragtes ægteskabet som rammen for menneskets seksualitet og reproduktion og dermed som en religiøs pligt. Ægteskabet har derfor høj status. I praksis er ægteskabet blevet behandlet som en kontrakt mellem to partnere af modsat køn. Ægteskabskontrakten (*nikah*) er traditionelt blevet indgået mellem manden (evt. hans repræsentant) og kvindens værge (ofte faderen) og kræver ifølge islams principper altid kvindens samtykke. Ved kontraktens indgåelse har faderen udtalt: "Jeg giver dig min datter til ægte", hvorefter brudgommen i vidners nærvær har accepteret og svaret: "Jeg tager hende til ægte". Arrangerede ægteskaber er dog ikke noget særligt muslimsk, men er almindeligt i mange kulturer i verden.

Arrangerede ægteskaber, tvangsægteskaber og polygami i muslimske lande og blandt danske muslimer er et af de områder, der ofte er til debat i medierne. Ægteskab, kønsroller og sex er til fortsat diskussion og forhandling i alle samfund, også blandt muslimer. Særligt de unge generationer, både i Europa, Mellemøsten, Indonesien og på internettet for den sags skyld, sætter løbende Koranen, *sunna* og de øvrige traditioner til debat. I mødet med vestlige idealer og levevis forsøger en del muslimer eksempelvis at foretage en skelnen mellem religion og kultur.

The 99

Gud som forbillede.

"The 99" er en tegneserie baseret på Allahs 99 tilnavne. De 99 superhelte besidder hver en af de egenskaber, som Koranen tilskriver Allah, som fx gavmildhed, styrke, trofasthed og visdom. En kuwaitisk psykolog, Naif al-Mutawa, står bag den muslimske variation over moderne tegneserier som japanske Pokémon og amerikanske Batman og Spider-Man.

3

Kønsroller og ægteskab – fortsat

Opgave 1

DEN STORE KÆRLIGHED, TVANG ELLER NET-DATING?

I medierne bruges begreberne arrangeret ægteskab og tvangsægteskab for det meste side om side. Med udgangspunkt i nedenstående tekster kan I diskutere, hvordan man kan skelne mellem arrangerede ægteskaber og tvangsægteskaber blandt muslimer. Hvordan finder unge danske muslimer en partner? Hvilke forskelle og ligheder er der mellem muslimske danskeres og etniske danskeres måde at finde en partner på?

Antropologen Mikkel Rytter har interviewet dansk-pakistanske mænd omkring arrangerede ægteskaber. I artiklen "Min kone skal være... Tre fortællinger om arrangerede ægteskaber" fra Jordens Folk beskriver Rytter, hvorfor og hvordan arrangerede ægteskaber kan fungere:

http://www.anthrobase.com/Txt/R/Rytter_M_01.htm

Kit Jørgensens artikel "Unge indvandrere bruger webcam og sms til at finde en ægtefælle" på videnskab.dk fra 10. oktober 2008: http://videnskab.dk/content/dk/samfund/unge_indvandrere_bruger_webcam_og_sms_til_at_finde_en_ægtefælle

Zawaj er det første muslimske ægteskabsbureau i Norden. Zawajs datingsite skal gøre det muligt for muslimer at finde en muslimsk partner. Læs om Zawajs holdning til arrangeret ægteskab på hjemmesiden:

<http://www.zawaj.dk/public/ZAboutMarriage.aspx>

Opgave 2

BARBIE FULLA, EN ÆRBAR PIGE

Den muslimske Barbie-dukke Fulla (arabisk: Jasmin) blev lanceret i 2003 og solgt i mere end 1,3 millioner eksemplarer på de første to år. Hvordan kan man forstå et succesfuldt fænomen som Fulla? Hvilke traditionelle og moderne kvindeidealer forenes i dukken? Og hvordan kan man beskrive de forskellige reaktioner på dukken, som de fremstår på det muslimske debatforum TurnTolslam?

Niels Ivar Larsens artikel "Kulturforskelle: Fulla fortrænger Barbie" i Information 26. juli 2007: <http://www.information.dk/112655>

Fulla

I 2003 fødtes Fulla ("Jasmin") – en dukke, der skulle fungere som et alternativ til Barbie, men med islamiske værdier.

Reklame for Fulla på YouTube: <http://www.youtube.com/watch?v=RHUjJSCJC1o&feature=related2>

BT-artikel "Muslimsk Barbie hitter" fra 31. august 2007: <http://www.bt.dk/nyheder/muslimsk-barbie-hitter>

4

Tørklæde og tildækning

Tørklæde-debatten fylder meget i medierne. Politikere, kommentatorer, journalister, feminister, læger og folk i almindelighed har længe diskuteret, om de muslimske kvinders hovedbeklædning er et tegn på kvindeundertrykkelse, udtryk for en islamisering af samfundet, et sundhedsproblem eller et selvstændigt valg. Ingen religiøse beklædningsgenstande (fx jødernes *kippah* eller sikhernes turban) har fået samme opmærksomhed i medierne som det islamiske tørklæde.

Opgave 1

HVAD SIGER KORANEN?

Kvindens beklædning omtales i to af Koranens *suraer*. Det drejer sig om *sura* 102, vers 59 og *sura* 104, vers 31. I *sura* 102, vers 59 er det arabiske ord for kvindens klæde *jilbab*, som de lærde *ulamaer* diskuterer, hvad egentlig er og dækker over: et slør, et tørklæde eller en lang overfrakke? I *sura* 104, vers 31 er slør en oversættelse af ordet *khamir*, som almindeligvis opfattes som en udedragt med hovedbeklædning, som blev brugt af arabiske kvinder i 600-tallet. *Jaib* er i verset oversat med barm, men kan også oversættes med halsudskæring. Koranens vers om tildækning er altså ikke så entydige og bliver da også fortolket med henvisninger til både Muhammeds *sunna* og kulturelle og politiske forhold. Hvilke ligheder og forskelle er der i Aminah Tønnesens, Sherin Khankans og Waseem Hussains fortolkninger af Koranen? Bliver tørklædet set som en pligt eller et valg? Kan man tale om en feministisk, reformert og konservativ fortolkning? Læs først de omtalte *suraer*, vers og noterne og gå derefter til teksterne nedenfor.

Konvertit, forfatter og debattør Aminah Tønnesen diskuterer forholdet mellem "Koranen og tørklædet" på sin hjemmeside [islamstudie.dk](http://www.islamstudie.dk/familie_koen.toerklaede.koran.htm): http://www.islamstudie.dk/familie_koen.toerklaede.koran.htm

Sherin Khankan svarer på spørgsmål om Koranen og tørklædets betydning i ekspertpanelet på [religion.dk](http://www.religion.dk/artikel/135826:Spoerg-om-islam-Kravet-om-at-baere-toerklaeder--og-kvindes-rettigheder?all=1): <http://www.religion.dk/artikel/135826:Spoerg-om-islam-Kravet-om-at-baere-toerklaeder--og-kvindes-rettigheder?all=1>

Waseem Hussains svar "Tørklæde og Hijab: Beviser, betingelser og form" på [Haya.dk](http://www.haya.dk/Toj-Ud-seende-Andet/torklaede-og-hijab-beviser-betingelser-og-form.html), som er en islamisk spørgsmål-og-svar-portal: <http://www.haya.dk/Toj-Ud-seende-Andet/torklaede-og-hijab-beviser-betingelser-og-form.html>

Modfoto

På nettet kan man finde forslag til, hvordan tørklædet sættes, og netbutikker sælger tørklæder med smukke mønstre og farver.

4

Tørklæde og tildækning – fortsat

Opgave 2

TØRKLÆDE OG IDENTITET

I Danmark er tørklædet ikke længere almindelig kvindelig påklædning. For mange danske muslimske kvinder er det at bære tørklæde derfor ikke en selvfølge på samme måde som for muslimske kvinder i arabiske lande. Derfor bliver tørklædet et aktivt valg for danske muslimer. Det er dog ikke alle, der lægger teologi til grund for deres valg. Det er med andre ord ikke koranens, men derimod spørgsmål om identitet, der ofte spiller den afgørende rolle for kvindernes beslutning om at bære tørklæde. Hvad betyder tørklædet for de tre muslimske kvinder i Jyllands-Postens artikler? Hvorfor bærer de tørklæde? Hvilke reaktioner møder de fra omverdenen? Og hvordan er tørklædet knyttet til det at være kvinde, muslim, dansker og fremmed?

Kirsten Hansens artikel "Jeg kæmper min egen kamp" i Jyllands-Posten den 29. marts 2010: <http://www.jv.dk/artikel/852859:Kolding--Toerklaedet-gav-Majgan-fra-Kolding-ro-i-sjaelen>

Kirsten Hansens artikel "Tørklædet definerer ikke, hvem Ina fra Esbjerg er" i Jyllands-Posten den 10. april 2010: <http://www.jv.dk/artikel/859233:Esbjerg--Toerklaedet-definerer-ikke--hvem-Inas-fra-Esbjerg-er>

Halssmykke

Rum 154, Nationalmuseet. Korsformede smykker bæres ikke kun af kristne, men også af muslimer i det sydlige Marokko, Mauretania, Senegal og Gambia. Berberne nord for Sahara bruger aldrig guld i deres smykker, idet de betragter guld som "ondt metal". Senegal, Afrika, før 1910.

Amuletgemme

Rum 154, Nationalmuseet. Kvinderne hos berberne, der bor i Nordafrika langs Saharas nordlige kant, bærer sølvsmykker sammen med kæder af rav og koralgrene som amuletter for at sikre frugtbarhed og beskyttelse mod "onde øjne". Brugen af amuletter er udbredt i islamiske lande. Algeriet, Beni Yenni berbere fra Kabyliet, før 1950.

Kirsten Hansens artikel "Mona Fahd fra Sønderborg elsker Danmark" i Jyllands-Posten den 12. april 2010: <http://www.jv.dk/artikel/860147:Soenderborg--Mona-Fahd-fra-Soenderborg-elsker-Danmark>

Ekstra:
Opsummering af positioner i tørklæde-debatten i Malin Schmidts artikel fra 5. maj 2007: "Undertrykkelsen på Asmaas hoved": <http://www.information.dk/139675>

Halalsymbolet

Kan findes på flere danske fødevarer bl.a. fjerkræ. Halal betyder "tilladt" og betegner fx fødevarer, muslimer må benytte sig af, modsat ting, der er haram "forbudt".

5

Halal og haram

Haram betegner på arabisk det forbudte og urene, mens halal betegner det tilladte og rene. Halal og haram udgør to grundpiller i islamisk etik, og selvom det omhandler alt, der er tilladt og forbudt, forbindes det af folk i Vesten især med de islamiske kostregler. Anvisninger om halal og haram findes i Koranen (*sura* 12, vers 2 og *sura* 91, vers 168) og i *sunna*, overleveringerne om, hvad profeten Muhammed har sagt og gjort. Der udgives mange halalguider, hvor det er muligt at orientere sig i islamiske kostregler. Læs eksempelvis halalguiden på islam.dk:

http://www.islam.dk/content.asp?art_id=69

Hovedreglen er, at selvdøde dyr, blod, alkohol og kød fra urene dyr, som svin, æsler, gnavere og andre havdyr end fisk er haram, og derfor ikke må spises af muslimer. Dyr som kylling, kvæg og får er halal, men kun hvis de bliver rituelt slagtet. Den rituelle slagting skal sikre, at dyret slagtes i Allahs navn – *Bismillah* – med hovedet vendt mod Mekka og således bliver tilladt at spise. Traditionelt foregår slagtingen med et enkelt snit i halspulsåren uden bedøvelse. Denne slagtemetode kalder muslimer *dhabh* og er i øvrigt (ligesom kataloget over forbudte og tilladte dyr) mere eller mindre identisk med traditionel, jødisk praksis.

For at et produkt kan siges at være tilladt (halal) for en muslim, må ingen ingredienser deri være haram. Et eksempel på "haram-mad" er vingummi, som i Danmark ofte bliver produceret med stivelses-stoffet gelatine, som er lavet af opkog fra dyreknogler eller hud, hovedsageligt fra svin. En del muslimer er omhyggelige med at undersøge, om fx gelatinen i vingummi eller osteløben i ost stammer fra maven fra køer eller svin, og, hvis det er fra en ko, om dyret er halalslagtet. Nye former for fødevarer og fødevarerproduktion kræver, at muslimer hele tiden må være opmærksomme på, hvordan fødevarerne er produceret for at kunne følge reglerne.

Men halal handler om andet og mere end fødevarer. Det handler også om fx påklædning og manerer. Også virksomheders etik kan spille en vigtig rolle for muslimer, fx om banker tager renter. Med udbredelsen af internettet er halal yderligere kommet til diskussion, for hvordan er man halal online? Dette spørgsmål ønsker søgemaskinen l'mhalal.com at løse. Ved at sortere nettets indhold sørger søgemaskinen for, at man også kan følge islamiske etiske retningslinjer på nettet. Denne form for halal-surfing på nettet er et eksempel på, hvordan den enkelte muslim vedvarende søger at informere sig om og definere sin rolle i forhold til det omgivende samfund, der er i konstant forandring, samtidig med at han eller hun holder sig på den rettroendes vej.

5

Halal og haram – fortsat

Opgave 1

HALAL PÅ PLEJEHJEM OG

ANDRE OFFENTLIGE INSTITUTIONER

Danmark er blevet et multikulturelt og multireligiøst samfund. I mødet med en anden kultur og religion bliver de traditionelle danske vaner sat til debat. Det gælder for eksempel de traditionelle danske spisevaner. På et samfundsmæssigt plan er dette kommet til udtryk i en debat om servering af mad i offentlige institutioner som folkeskoler, fængsler, plejehjem og i soldaternes feltrationer. Det centrale spørgsmål er, om statens institutioner skal imødekomme religiøse menneskers ønsker om specifikke fødevarer, eksempelvis halalkød i børnehaver, eller om staten ikke skal give minoritetsgrupper særbehandling. Hensyn til minoritetsgruppers særlige spiseregler kan strække sig fra at sikre, at kosten indeholder særlige retter, som det er tilladt for disse grupper at spise, til i den anden ende af skalaen kun at servere mad, der kan spises af alle. Diskuter Fødevedirektoratets rapport "Uden mad og drikke. Måltider og menuer til ældre". Hvad anbefaler rapporten, og hvilke argumenter bliver benyttet? Hvilke argumenter "for" og "imod" finder man i den offentlige debat, og hvordan forholder de politiske partier sig til disse spørgsmål?

Læs kapitlet *Ældre indvandrere* (s. 29-34) i Fødevedirektoratets rapport "Uden mad og drikke. Måltider og menuer til ældre" fra 2002: http://www.foedevarestyrelsen.dk/fdir/pub/2002014/1021139_Bind_3.pdf

DR Nyheder skrev, at "Soldater klager: Svinekød ude af feltrationer" 4. marts 2011: <http://www.dr.dk/Nyheder/Penge/2011/03/04/140146.htm?rss=true>

"Fanger forbyder svinekød i statsfængsel" fra jp.dk 12. november 2010: <http://jp.dk/indland/krimi/article2244342.ece>

Rikke Bjerge Johansens artikel "Intet halalkød til ældre muslimer" i Avisen den 13. september 2010: http://www.avisen.dk/intet-halalkoed-til-aeldre-muslimer_133609.aspx

Kaffekopper

Rum 156, Nationalmuseet. Porcelæn, sølv med diamanter og rubiner. Kaffen, som kommer fra Etiopien, nåede Mekka omkring 1500, men først 150 år senere kom kaffen til Danmark. I 1700-tallet blev verdenshandel mere og mere udbredt, også gaver som disse kaffekopper nåede Danmark fra Marokko. Marokko, Nordafrika, 1700-tallet.

Opgave 2

KOSTREGLER OG KØBEKRAFT

Globalisering har styrket kontakten mellem vestlige virksomheder og muslimske forbrugere. De muslimske forbrugere udgør et stort globalt marked, og mange virksomheder forsøger derfor at imødekomme de muslimske forbrugere ved at få deres produkter halal-certificeret. Med udgangspunkt i nedenstående artikler kan I diskutere, hvordan efterspørgslen på halalvarer kan anskues som udtryk for et moderne forbrugsmønster. Søg efterfølgende på nettet efter virksomheder, der er "gået halal". Hvordan gør de det, og hvordan gør de opmærksom på det?

Thomas Hebsgaards artikel "Sharia-segmentet erobrer verdensmarkedet" i Information den 8. juli 2010: <http://www.information.dk/238674>

Kristian Herlufsens artikel "Tandpastaen og colaen er halal" fra Samvirke den 27. august 2009: <http://www.samvirke.dk/samvirke/arkiv/Sider/Tandpastaen%20og%20colaen%20er%20halal.aspx>

Reklamevideo for halal fra World Halal Forum: <http://www.youtube.com/watch?v=37FIOkKW9R5k&feature=related>

6

Ung på den muslimske måde?

Ligesom de fleste andre unge gør muslimske unge også op med forældrenes levemåde og traditioner. Det er derfor ikke usædvanligt, at unge danskere med muslimsk baggrund opfatter forældrenes version af islam som gammeldags og derfor fortolker deres tro på nye måder. De unge må forholde sig til både dansk, muslimsk og etnisk identitet, hvorved der opstår mange forskellige måder at være ung muslimsk dansker på. To af de unge, der er i fokus i teksterne spiller musik. Blandt muslimer har musik og dans historisk været et meget omdiskuteret emne. Modstandere af musik og dans finder støtte i Koranen (*sura* 73, vers 5), men Koranens ord kan for læserne opfattes som tvetydige. Læs oversættelsen af *suraen*, og overvej de mulige fortolkninger.

Opgave 1

UNG MUSLIM I DANMARK

Med udgangspunkt i nedenstående lyd, video og tekst kan I diskutere, hvordan begreberne ung, dansk, muslim og fremmed kommer til udtryk. Hvilke forskelle og ligheder er der mellem de tre unge muslimers syn på sig selv, religion og nationalitet?

21-årige Tesnim Sayar er født og opvokset i Odense. Hun har en tyrkisk-muslimsk baggrund, og så dyrker hun både punken og Allah. Hør P1's radioprogram Klubværelset "Islam er punk!": <http://www.dr.dk/P1/Klubvaerelset/Udsendelser/2010/02/23113958.htm>

Den danske rapper Zaki er muslim og har dansk mor og egyptisk far. I 2002 blev nummeret "Tragisk" afvist til en ny støtte-cd for Christiania, fordi rapteksten angiveligt var for aggressiv. Se musikvideoen på Zakis hjemmeside: <http://www.freewebs.com/zakimusic/tragiskmusicvideo.htm>

Asem El-Ghiouane er 3. generationsindvandrer, 17 år og går i gymnasiet. I blogindlægget på religion.dk fortæller han om at være dansk og alligevel fremmed: <http://www.religion.dk/artikel/263161:Fra-bloggen--Ung-muslim-i-Danmark?all=1>

Acting Normal

– 2nd view –

Et projekt af designstuderende Tesnim Sayar og billedkunstner Kristina Ask, som blev vist på udstillingen "Danmark 2010 – En vejledning til nationen for 'Verdens lykkeligste folk'" i 2010.

Foto: Kristina Ask

7

Demokrati og islam

I den offentlige debat fremstår islam og muslimer sommetider som en trussel mod vestlige værdier som sekularisme (adskillelse mellem religion og politik) og demokrati. Trusselsbilledet er, at muslimer tror på Koranen som Guds ord og grundlaget for indretningen af livet, og at muslimer derfor vil indføre en islamisk stat, der er styret af religiøse love (sharia). Der trækkes i debatten referencer til eksisterende islamiske samfund som Iran, Saudi-Arabien og det indtil for nyligt regerende Talibanstyre i Afghanistan.

Ofte forbindes sharia med afstraffelser som stening for utroskab og afhugning af en hånd for tyveri. Sharia er dog mere end straffelove, og blandt muslimer føres diskussioner om det forenelige i vestligt demokrati og islamisk sharialovgivning. Blandt de organiserede muslimer står en gruppe som Hizb ut-Tahrir for det synspunkt, at muslimer ikke bør deltage i det danske demokrati, ligesom de bør afholde sig fra både at opstille til valg og afgive deres stemme, fordi demokrati er en menneskeskabt størrelse, og Gud alene er den sande skaber. I den anden ende af spektret er grupper som Forum for Kritiske Muslimer og Muslimer i Dialog, der ønsker at styrke danske muslimers aktive deltagelse i samfundet.

Hizb ut-Tahrir arbejder for indførelsen af en islamisk styreform – et kalifat ledet af en kalif, sådan som de første muslimske ledere blev betegnet efter profeten Muhammeds død. Moderate muslimer derimod formulerer og diskuterer i Europa og Danmark, hvordan en særlig europæisk islam kunne se ud og formulerer argumenter for, at det godt kan anses for islamisk korrekt at deltage i et demokratisk samfund med folkeskabte love. De mest moderate grupper, som Forum for Kritiske Muslimer, siger om sig selv, at de er "Organiseret euroislam i praksis. Men vi tager skridtet videre, idet vi taler om en adskillelse mellem religion og politik. Dermed er vi radikale" – og de siger videre om euroislam, at det er "den proces, den forandring, der sker med islam ved kulturmødet med Europa. Euroislam er et produkt af globaliseringen og ikke et opgør med denne. Det er bl.a. en konsekvens af, at vi har et stigende antal muslimer i Europa, der forsøger at kombinere deres tro med den virkelighed, de er en del af."

Læs mere i Kate Østergaard (2006) side 240-264.

Grupper som Forum for Kritiske Muslimer forsøger altså at formulere en forsoning mellem det religiøse fundament og de demokratiske principper. Ifølge islamisk retslære skelner man mellem på den ene side et "islamisk område" (*dar al-islam*), som er et område eller et samfund styret efter islamiske religiøse love, og på den anden side et "krigens område" (*dar al-harb*), som er et ikke-islamiseret område, hvor det derfor er tilladt at føre krig. Muslimer, der lever i et vestligt demokratisk land i dag, lever, if. moderate muslimer i *dar al-ahd*, som er et område, hvor man har indgået en form for kontrakt med det pågældende land om at leve i fred med landets indbyggere og deltage i landets demokratiske processer. Ifølge denne tankegang lever muslimer i Europa altså i et "kontraktens land" (*dar al-ahd*).

Sepoy-soldater-dukker

Bemalet ler, ialt 91 legetøjssoldater, rum 157, Nationalmuseet. Gennem 1800-tallet sikrede de europæiske stormagter sig kontrol med stadig større dele af den islamiske verden. I Indien sikrede Storbritannien sig kontrollen og afsatte i 1858 den sidste stormogul med den begrundelse, at han havde støttet *sepoj*-oprøret moralsk. *Sepoyerne*, af det persiske ord for soldat, *sipahi*, var menige soldater, både muslimer og hinduer. De gjorde i 1857 oprør mod den undertrykkende behandling med den begrundelse, at de var udsat for religiøs krænkelse. Indien, 1800-tallet.

7

Demokrati og islam – fortsat

Blandt muslimer er der yderligtgående fraktioner, der mener, at en sådan indgåelse af en kontrakt er udtryk for moralsk forfald. Yderligtgående militante muslimske grupper refererer, når de skal retfærdiggøre deres handlinger, til muslimers kollektive pligt til at missionere på *dar al-harbs* område og at forsøge at omvende ikke-troende med fredelige eller voldelige midler. Med andre ord en pligt til hellig krig (jihad), som nogle muslimer i øvrigt mener, er islams sjette søjle. Disse grupper henviser bl.a. til det såkaldte sværdvers i Koranen (*sura* 113, vers 5). De alvorlige terrorangreb, der har fundet sted siden 11. september 2001, har således været begrundet med pligten til jihad. Ordet jihad betyder dog andet og mere end hellig krig. Mere moderate muslimer tolker i dag jihad som anstrengelse og stræben for den enkelte efter stadig større åndelig renlighed. Blandt muslimer er det i dag kun yderligtgående og militante grupper, der opfordrer eller selv griber til vold over for ikke-muslimer og kalder det jihad.

Pauke

Rum 156, Nationalmuseet.
Messing og skind. Musik og musikinstrumenter er kontroversielle, mener nogle muslimer på baggrund af Korantolkninger og *hadith*-litteratur. Hymner og sange kan som regel accepteres i forbindelse med religiøse fester. I det tyrkiske Osmanniske Rige blev musik også brugt til militære formål. Den fremmedartede musik med orientalske trommerytmer inspirerede i 1700-tallet europæiske komponister som Mozart til at skrive musik *alla turca* (a la tyrkisk). Ligesom instrumenter som lutten fik en vigtig plads hos middelalderens omvandrende musikanter. Det Tyrkiske Rige, før 1765.

Det er ikke kun i Vesten, at forholdet mellem demokrati og religion er relevant at diskutere. I foråret 2011 rejste folk i flere arabiske lande sig i massedemonstrationer til fordel for demokrati, bl.a. i Nordafrika og på Den Arabiske Halvø. Ægyptens præsident Hosni Mubarak og Tunesiens præsident Ben Ali måtte gå af som følge af folkets protester. Andre arabiske landes præsidenter og konger måtte love dialog og reformer, mens demonstrationer udviklede sig til borgerkrig i Libyen. Situationen i den arabiske verden i 2011 benævnes ofte "Det arabiske forår", og det udvikler sig stadig med massedemonstrationer i bl.a. Syrien og Yemen. Et af de helt store spørgsmål efter revolutionerne i den arabiske verden er spørgsmålet om religionens rolle i de nye samfund.

7

Demokrati og islam – fortsat

Opgave 1

DEMOKRATI

Diskuter med udgangspunkt i teksterne, hvorvidt religion og demokrati kan forenes. I Dorte Ipsen Boddums artikel "Usikkerhed og ligegyldighed truer demokratiet" i Kristeligt Dagblad 6. juni 2002 argumenterer Naser Khader for at skelne mellem muslimer, der vil demokratiet, og dem, der ikke vil:

[http://www.kristeligt-dagblad.dk/artikel/182925:](http://www.kristeligt-dagblad.dk/artikel/182925)

Kirke---tro--Usikkerhed-og-ligegyldighed-truer-demokratiet?all=1

Sherin Khankan skriver i "Synspunkt: Sharia er foreneligt med demokratiske principper" på religion.dk 26. april 2011, at sharia er demokratisk:

<http://www.religion.dk/artikel/416285:Synspunkt--Synspunkt--Sharia-er-foreneligt-med-europaeiske-samfund?all=1>

Lone Nørgaard mener, at det er en logisk umulighed, at sharia og demokrati skulle kunne forenes.

Kristeligt Dagblad 22. december 2010:

<http://www.kristeligt-dagblad.dk/artikel/400794:Debat--Sharia-og-demokrati-er-uforeneligt?all=1>

Opgave 2

JIHAD

Læs "sværdverset" i Koranen (*sura* 113, vers 5) og brug definitioner fra Wikipedia og religion.dk til at diskutere, hvad jihad er.

Wikipedia skriver, at begrebet

"har en lang række forskellige betydninger":

<http://da.wikipedia.org/wiki/Jihad>

Mohammad Al-Jizani mener, at begrebet jihad ofte misforstås pga. manglende kendskab til betydningen:

<http://www.religion.dk/artikel/270244:Synspunkt--Jihad-i-islam?all=1>

Sværd

Rum 156, Nationalmuseet. Jihad, "anstrengelse" eller "krig", kan opfattes i flere kategorier: "den store" eller "hjerterets" jihad er den daglige kamp for personligt at overholde de religiøse retningslinjer i islam, mens "den lille" eller "sværdets" jihad handler om forsvaret og udbredelsen af islam.

Det Tyrkiske Rige, før 1753.

Pragtsaddel

Rum 156, Nationalmuseet.

Tyrkiske guvernører røvede handelsskibe i Middelhavet, og bl.a. den danske konge blev tvunget til at indgå dyre fredsaftaler med guvernørerne, der til gengæld gav dyre gaver, som denne sadel, som tak. Det Tyrkiske Rige nåede sin største udbredelse i 1566, men varede frem til 1815 og omfattede foruden Nordafrika, Mellemøsten, Tyrkiet og Balkan.

Tunis, Nordafrika, før 1753.

Litteraturliste

- Aamand, Kristina og Uddin, Asif (2007):
Mødom på mode
Beretninger om skik og brug blandt indvandrere
- Andreasen, Esben og Poulsen, Allan (et. al.) (2005):
Religion og kultur – en grundbog
- Bluitgen, Kåre (2009):
Koranen kommenteret
Forlaget Tøkk
- Forman, Jens (2006):
Muslimernes religion. Tro, praksis og sharia
Systeme
- Hjärpe, Jan (red.) (2004):
99 spørgsmål om islam
Gyldendal
- Krasnik, Martin (2005):
De retfærdige. En islamisk stafet
Gyldendal Paperback
- Nielsen Skovgaard, Henrik (1998):
Korstog og jiihad?
Kulturmøder mellem Europa og islam ca. 600 - ca. 2000
Gads Forlag
- Rippin, Andrew (2006):
Muslims: Their religious beliefs and practices
Third edition
Routledge
- Rothstein, Mikael (red.) (2003):
Politikens håndbog i verdens religioner
Politikens Forlag
- Rothstein, Klaus og Mikael (2006):
Bomben i turbanen
Tiderne Skifter
- Simonsen, Jørgen Bæk (2006):
Hvad er islam
Akademisk Forlag
- Steffensen, Jens M. (2001):
Islam – fra beduinkult til verdensreligion
Systeme
- Sultan, Shah og Stormogul*
Den islamiske verdens historie og kultur
Nationalmuseet 1996
- Steffensen, Jens M. (1996):
Introduktion til Islam Religionen
Undervisningsmateriale til udstillingen Sultan, Shah og Stormogul
Udgivet af Nationalmuseet, Moesgård og Davids Samling
- Sørensen, Jørgen Podemann, Fibiger, Marianne Qvortrup og Smith, Gina Gertrud (1999):
Gads religionsleksikon
Gads Forlag
- Vikingernes møde med andre kulturer*
Undervisningsmateriale udgivet af Nationalmuseet og Skoletjenesten 2005
- Østergård, Kate (2006):
Danske verdensreligioner – islam
Gyldendal

Fotokilder

- "The 99" tegneserie side 16:
Foto: <http://www.the99.org>
- Fulla-dukke side 17:
Foto: Ryan Powers
- Mannequin med tørklæde side 18:
Foto: Covered Ladies Designs
- Halal-logo side 20:
http://www.rosepoultry.dk/Halal_slagtning.asp
- Tesnim Sayar design side 22:
http://www.kristinask.net/ASK_TESNIM/TAQWACORE.html

Bestilling

Bestilling af undervisning på museet og skriftlige undervisningsmaterialer:
Nationalmuseet
tlf. 33 47 38 38
www.natmus.dk
undervisning@natmus.dk

Bestilling af "Koranen kommenteret"
bluitgen@adr.dk
Koranen er gratis, men porto skal betales